Облікова картка дисертації

I. Загальні відомості

Державний обліковий номер: 0824U002386

Особливі позначки: відкрита

Дата реєстрації: 02-07-2024

Статус: Захищена

Реквізити наказу МОН / наказу закладу:

II. Відомості про здобувача

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Щербина Дмитро Вікторович
2. Dmytro V. Shcherbyna

Кваліфікація:

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-7104-9261

Вид дисертації: доктор філософії

Аспірантура/Докторантура: так

Шифр наукової спеціальності: 035

Назва наукової спеціальності: Філологія

Галузь / галузі знань: гуманітарні науки

Освітньо-наукова програма зі спеціальності: Філологія

Дата захисту: 29-08-2024

Спеціальність за освітою: 014 Середня освіта (Українська мова і література)

Місце роботи здобувача:

Код за ЄДРПОУ:

Місцезнаходження:

Форма власності:

Сфера управління:

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

III. Відомості про організацію, де відбувся захист

Шифр спеціалізованої вченої ради (разової спеціалізованої вченої ради): ID 6338

Повне найменування юридичної особи: Криворізький державний педагогічний університет

Код за ЄДРПОУ: 40787802

Місцезнаходження: проспект Гагаріна, буд. 54, Кривий Ріг, Криворізький р-н., 50086, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

IV. Відомості про підприємство, установу, організацію, в якій було виконано дисертацію

Повне найменування юридичної особи: Криворізький державний педагогічний університет

Код за ЄДРПОУ: 40787802

Місцезнаходження: проспект Гагаріна, буд. 54, Кривий Ріг, Криворізький р-н., 50086, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

V. Відомості про дисертацію

Мова дисертації: Українська

Коди тематичних рубрик: 16.21.47.03, 16.21.51, 16.20, 16.31.42

Тема дисертації:

1. Особливості омонімічного простору у структурі українсько-білоруської комунікації
2. Peculiarities of the Homonymic Space in the Structure of Ukrainian-Belarusian Communication

Реферат:

1. Об’єкт дослідження – українсько-білоруський омонімічний простір. Мета роботи – комплексний аналіз особливостей омонімічного простору у структурі українсько-білоруської комунікації, а також ролі омонімів в організації тексту та їхнього впливу на виникнення типових помилок перекладу творів художньої літератури з білоруської мови на українську. Методи дослідження зумовлює міждисциплінарний характер пропонованої праці, ґрунтованої передусім на принципах системності й діалектичної єдності. З’ясовуючи сутність поняття омонімічного простору та явища міжмовної омонімії, окреслюючи їхні межі, а також критерії формального розрізнення міжмовних омонімів і паронімів, ми послуговувалися методами поняттєвого й теоретичного аналізу. Здобуті відомості узагальнено методом теоретичного синтезу. Власне, ті самі методи застосовано й для формулювання та узагальнення стрижневих принципів класифікації міжмовних омонімів. Добираючи й описуючи українсько-білоруські міжмовні омоніми (однорідні та неоднорідні), розкриваючи їхнє походження, специфіку та характер відношень між ними, ми використовували методи суцільної вибірки, компонентного (розщеплення значень слів на окремі семи), функційно-стилістичного аналізу (виокремлення

омонімів зі стилістичною асиметрією), зіставний метод (виявлення омонімів зі значеннєвою несумісністю, значеннєвою дивергенцією), генетичний, структурно-семантичний і описовий методи. Під час висвітлення комунікативного підходу до перекладу, розкриття стилістичного потенціалу омонімів у художньому тексті, умов та можливості адекватного відтворення їх іншою мовою, характеризації основних моментів редагування текстів перекладної літератури й розгляду типології перекладацьких помилок усі теоретичні методи, перелічені вище, подеколи супроводжував демонстраційний метод. Для виявлення типових помилок перекладу художніх текстів із білоруської мови на українську та визначення ваги омонімії в їхньому виникненні застосовано, крім відомих уже зіставного й описового методу, методи трансформації та перекладацького аналізу. У дисертації вперше ґрунтовно та всебічно розглянуто українсько-білоруську міжмовну омонімію крізь призму етимології лексичних одиниць з урахуванням їхніх семантичних, частиномовних, стилістичних та інших особливостей, а також уперше докладно, з використанням ілюстративного матеріалу проаналізовано типові помилки перекладу художнього тексту з білоруської мови на українську, запропоновано класифікацію їх та оцінено вплив омонімії на їхню появу. Результати проведеного дослідження здатні розширити й поглибити дальші розробки в галузі міжмовної омонімії, редагування перекладної літератури та типологізації помилок. Зібраний матеріал та основні положення дисертації, її висновки можуть бути використані в лекційних і практичних курсах сучасної української літературної мови («Лексикологія», «Фразеологія», «Лексикографія»), у вивченні дисциплін «Стилістика української мови», «Лінгвістичний аналіз тексту», «Теорія і практика перекладу», «Літературне редагування», «Теорія і практика редагування», «Стилістика і редагування», спецкурсах і спецсемінарах із порівняльної типології, контрастивної та комунікативної лінгвістики, під час написання кваліфікаційних робіт, підручників, посібників відповідної тематики, для укладання лексикографічних праць, зокрема словника українсько-білоруських міжмовних омонімів.

2. The object of study is the Ukrainian-Belarusian homonymic space. The research aims at a comprehensive analysis of the peculiarities of the homonymic space in the structure of Ukrainian-Belarusian communication, as well as the role of homonyms in the organization of the text and their influence on the occurrence of typical errors in the translation of fiction from Belarusian into Ukrainian. The investigation methods are determined by the interdisciplinary nature of the proposed work, based primarily on the principles of systematicity and dialectical unity. Clarifying the essence of the concept of homonymic space and the phenomenon of interlingual homonymy, outlining their boundaries, as well as the criteria for the formal distinction between interlingual homonyms and paronyms, we used the methods of conceptual and theoretical analysis. The obtained data is generalized by the method of theoretical synthesis. Actually, the same methods are used for formulating and generalizing the core principles of the classification of interlingual homonyms. Selecting and describing Ukrainian-Belarusian interlingual homonyms (homogeneous and heterogeneous), revealing their origin, specificity and nature of relations between them, we used the methods of continuous sampling, component analysis (splitting the meanings of words into separate semes), functional-stylistic analysis (identifying homonyms with stylistic asymmetry), comparative method (identifying homonyms with semantic incompatibility, semantic divergence), genetic, structural-semantic and descriptive methods. When highlighting the communicative approach to translation, revealing the stylistic potential of homonyms in a fiction text, the conditions and possibility of their adequate reproduction in another language, characterizing the main points of translation editing/revising and considering the typology of translation errors, all the theoretical methods listed above are sometimes accompanied by the demonstrative method. The dissertation, for the first time, thoroughly and extensively examines Ukrainian-Belarusian interlingual homonymy through the prism of the etymology of lexical units, taking into account their semantic, part-of-speech, stylistic and other features, as well as, for the first time, circumstantially, using illustrative material, analyzes typical errors in the translation of a fiction text from Belarusian into Ukrainian, offers a their classification and assesses the impact of homonymy on their occurrence. The results of the research can expand and deepen further developments in the field of interlingual homonymy, translation editing/revising and error typologization. The findings and collected material may be applied in lecture and practical courses of the modern Ukrainian literary language (“Lexicology”, “Phraseology”, “Lexicography”), within the disciplines “Ukrainian

Language Stylistics", "Linguistic and Stylistic Text Analysis", "Theory and Practice of Translation", "Literary Editing/Revising", "Theory and Practice of Editing/Revising", "Stylistics and Editing/Revising", in special courses and special seminars on comparative typology, contrastive and communicative linguistics, during the writing qualification papers, textbooks, manuals on the relevant topics, for compiling lexicographical works, including a dictionary of Ukrainian-Belarusian interlingual homonyms.

Державний реєстраційний номер ДіР:

Пріоритетний напрям розвитку науки і техніки: Фундаментальні наукові дослідження з найбільш важливих проблем розвитку науково-технічного, соціально-економічного, суспільно-політичного, людського потенціалу для забезпечення конкурентоспроможності України у світі та сталого розвитку суспільства і держави

Стратегічний пріоритетний напрям інноваційної діяльності: Розвиток сучасних інформаційних, комунікаційних технологій, робототехніки

Підсумки дослідження: Теоретичне узагальнення і вирішення важливої наукової проблеми

Публікації:

- Щербина Д. Основні критерії класифікації міжмовних омонімів у сучасній лінгвістичній науці. Нова філологія : зб. наук. праць. Одеса, 2023. № 90. С. 125–133.
- Щербина Д. Семантичний перетин українсько-білоруських міжмовних омонімів. Актуальні питання гуманітарних наук : міжвуз. зб. наук. праць мол. вчених Дрогобицького державного педагогічного університету ім. І Франка. Дрогобич, 2023. Вип. 64. Том 2. С. 265–271.
- Щербина Д. Українсько-білоруські міжмовні омоніми з відношенням семантичного включення. Південний архів (філологічні науки) : зб. наук. праць. Івано-Франківськ, 2023. Вип. XCIII. С. 18–27.
- Щербина Д. Формальні принципи розмежування «хибних друзів перекладача»: міжмовних омонімів і паронімів. Науковий журнал ЛДУБД «Львівський філологічний часопис». Львів, 2023. № 13. С. 228–236.
- Щербина Д. Семантичне виключення українсько-білоруських міжмовних омонімів як наслідок внутрішньомовної омонімії. Нова філологія : зб. наук. праць. Одеса, 2024. № 93. С. 215–221.
- Щербина Д. Стилістична роль омонімів у художній літературі та можливості їх адекватного перекладу. Věda a perspektivy : multidisciplinární mezinárodní vědecký magazín. Прага, 2024. № 1 (32). С. 169–179.

Наукова (науково-технічна) продукція: методи, теорії, гіпотези; методичні документи; аналітичні матеріали

Соціально-економічна спрямованість: створення принципово нової продукції (матеріалів, технологій тощо) для забезпечення експортного потенціалу та заміщенню імпорту; підвищення продуктивності праці; забезпечення промисловості чи населення новим видом інформаційно-комунікаційних послуг

Охоронні документи на ОПІВ:

Впровадження результатів дисертації: Планується до впровадження

Зв'язок з науковими темами: 0119U103108

VI. Відомості про наукового керівника/керівників (консультанта)

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Білоконенко Людмила Анатоліївна

2. Liudmyla A. Bilokonenko

Кваліфікація: д. філол. н., професор, 10.02.01

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0001-9329-185

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Криворізький державний педагогічний університет

Код за ЄДРПОУ: 40787802

Місцезнаходження: проспект Гагаріна, буд. 54, Кривий Ріг, Криворізький р-н., 50086, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

VII. Відомості про офіційних опонентів та рецензентів

Офіційні опоненти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. ДЖОЧКА ІРИНА ФЕДОРІВНА
2. Iryna F. Dzhoczka

Кваліфікація: к. філол. н., доц., 10.02.01

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-6524-356X

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

Код за ЄДРПОУ: 02125266

Місцезнаходження: вул. Шевченка, буд. 57, Івано-Франківськ, 76018, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Саїк Аліна Володимирівна
2. Alina V. Saik

Кваліфікація: к. філол. н., доц., 10.02.01

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0001-5092-9481

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Національний технічний університет "Дніпровська політехніка"

Код за ЄДРПОУ: 02070743

Місцезнаходження: проспект Дмитра Яворницького, буд. 19, Дніпро, Дніпровський р-н., 49005, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Рецензенти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Малюга Наталія Миколаївна
2. Nataliia M. Maliuha

Кваліфікація: к.філол.н., доц., 10.02.01

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0001-7956-6987

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Криворізький державний педагогічний університет

Код за ЄДРПОУ: 40787802

Місцезнаходження: проспект Гагаріна, буд. 54, Кривий Ріг, Криворізький р-н., 50086, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Мішеніна Тетяна Михайлівна
2. Tetiana M. Mishenina

Кваліфікація: д. пед. н., професор, 13.00.09

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-5992-4035

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Криворізький державний педагогічний університет

Код за ЄДРПОУ: 40787802

Місцезнаходження: проспект Гагаріна, буд. 54, Кривий Ріг, Криворізький р-н., 50086, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

VIII. Заключні відомості

Власне Прізвище Ім'я По-батькові голови ради	Колоїз Жанна Василівна
Власне Прізвище Ім'я По-батькові головуючого на засіданні	Колоїз Жанна Василівна
Відповідальний за підготовку облікових документів	Данченко Тетяна Сергіївна
Реєстратор	УкрІНТЕІ
Керівник відділу УкрІНТЕІ, що є відповідальним за реєстрацію наукової діяльності	Юрченко Тетяна Анатоліївна